

Työllisyyspalveluiden siirto kuntiin, Savonlinnan seudun kuntien poikkeuslupahakemus työllisyysalueesta sekä järjestämissuunnitelma työvoimapalveluiden järjestämiseksi

KHALL 04.09.2023 § 182

Selostus

Eduskunta hyväksyi 1.3.23 työvoimapalveluiden järjestämisestä (383/2023) 1.1.2025 alkaen. Uudistuksella tavoitellaan työllisyyden lisäämistä tuomalla palvelut osaksi kunnan elinvoimatehtävää. Tehtävien järjestämiseksi kunnille siirtyy yleiskatteellista valtionosuutta sekä henkilöstöä TE-toimistoista sekä KEHA- ja ELY-keskuksista. Lakiin sisältyy kuntien omarahoittaman työttömyysturvan muuttaminen nykyistä kannustavammaksi.

Lain mukaisesti kunnat voivat järjestää palvelut itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle vastuukuntamallilla tai kuntayhtymälle (Kuntalaki 8 §). Kunnat, joissa työvoima ylittää 20 000 henkilöä, voivat järjestää palvelu itse. Mikäli kunnan työvoima alittaa 20 000 henkilöä, kunnan tulee perustaa yhden tai useamman kunnan sisältävä työllisyysalue. Lain mukaan työllisyysalueen tulee olla maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue sekä siihen tulee lähtökohtaisesti sisällyttää alueen keskustaupunki. Työvoimapalvelualueen järjestämisvastuu voidaan myöntää poikkeusluvalla alle 20 000 työvoimapohjan omaavalle alueelle.

Savonlinnan seudun työssäkäyntialueen kunnista, Savonlinnan, Enonkosken, Sulkavan ja Rantasalmen työvoiman määrä oli 16 637 henkilöä. Työvoimapohja ei siis kata lain määrittämää kriteeriä, mutta poikkeuslupan hakeminen on mahdollista. Lainsäädännön mukaan poikkeuslupan perusteena voi olla se, että kaksi työssäkäyntialuetta jouduttaisiin yhdistämään yhteen työllisyysalueeseen. Lisäksi poikkeuslupaa perustellaan pitkällä välimatkoilla ja saaristoisuudella. Koska Savonlinnan seutu täyttää poikkeuslupan ehdot selkeästi näiden kahden kriteerin osalta ja työvoiman määrä on suhteellisen lähelle lainsäädännön alarajaa 20 000, on perusteltua hakea poikkeuslupaa alueen omalle työssäkäyntialueelle. Järjestämissuunnitelma on laadittu yhteistyössä seudun kuntien kanssa. Järjestämissuunnitelman ja palvelujen suunnittelun lähtökohtana on alueen elinkeinoelämän ja asiakkaiden tarpeet sekä koko seudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Sopimus on liitteenä.

Savonlinnan seudulla on tällä hetkellä erittäin vahva mekaanisen metsäteollisuuden keskittymä. Lisäksi vuosina 2013–2021 Savonlinnan seudun teollisuuden liikevaihto sekä työpaikkojen määrä on kasvanut. Lisäksi Savonlinnan matkailuinvestoinnit ovat edenneet. Charter-lennot Rotterdamista Savonlinnaan ovat alkaneet kesäkuusta 2023 lähtien yhteistyössä eurooppalaisen matkanjärjestäjän kanssa ja Frankfurtista elokuusta 2023 alkaen. Savonlinnan Saimaata ollaan esittämässä Unescon maailmanperintökohteeksi.

Edellä mainituista syistä johtuen Savonlinna sai edellisellä hallituskaudella oman alueen työllisyyden kuntakokeilun pilotointiin. Savonlinnan seudulla on luotu työllisyyden kuntakokeilun myötä toimivat ja tuloksekkaat järjestelmät alueen työvoiman hoitamiseksi sekä alueen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi. Lisäksi seudulla on rakennettu toimivat mallit myös työperäisen maahanmuuton vastaanottamiseen. Savonlinnassa työvoimapalvelut on pilotoinnin myötä ajettu osaksi elinkeinopalveluiden prosesseja.

Savonlinnan seudun oma työllisyysalue täyttää poikkeusluvalle asetetut kriteerit lain työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta mukaan (383/2023). Alue perustuu Tilastokeskuksen mukaiseen Savonlinnan työssäkäyntialueeseen. (§ 4) Savonlinnan työllisyysalueella on pitkät välimatkat. Välimatkat pitenevä entisestään, jos omaa aluetta ei ole. (§ 4) Savonlinnan seutu on poikkeuksellisen saaristoista ja rikkonaista maantieteellisesti, tämä pidentää välimatkoja. (§ 4) Savonlinnan perustettavalla työllisyysalueella on tarvittavat kokonaisresurssit.

Tämän lisäksi työllisyysalue tulee tekemään yhteistyötä lähityöllisyysalueiden kanssa, joita tulevat kuntien esitysten mukaan olemaan Mikkelin, Varkauden, Etelä-Karjala ja Pohjois-Karjalan työllisyysalueet. Yhteistyötä tehdään niissä palveluissa, joissa oman alueen toiminnot jäävät haavoittuviksi ja joissa tarvitaan yhteistyötä. Palvelutaso paranee kokonaisuutena verrattuna valtionhallinnon nykyiseen laskennalliseen palvelutasoon, kun kunnan ja valtion toiminnot yhdistetään ja paikallista verkostoa hyödynnetään entistä paremmin työllisyyden edistämiseksi. Savonlinnan seudun työllisyysalue vahvistaa Savonlinnan seudun elinvoimaisuutta ja siten koko Etelä-Savon ja myös naapurimaakuntien elinvoimaisuutta. Tällä hetkellä teollisuuden näkökulmasta lähin yhteistyökaupunki on Varkaus, jonne on vain 85 km matkaa.

Aluetta yhdistää työssäkäynnin lisäksi koulutuskuntayhtymä Samiedun omistajuus, mikä mahdollistaa toisen asteen koulutuspalvelun tuomisen tiiviiksi osaksi lakisääteistä työllisyys- ja yrityspalvelua sekä koulutuskuntayhtymän hyödyntämisen kuntien sidosyksikkönä palvelutuotannossa. Samiedun omistajakunta ovat myös Parikkala ja Kitee, joten yhteistyö Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan työllisyysalueiden kanssa on tärkeää.

Tulevien työllisyysalueiden rahoitus tulee valtionosuutena jokaiseen yksittäiseen kuntaan. Valtionosuus on yleiskatteellinen ja palveluiden järjestämisestä syntyvät kustannukset määräytyvät vuosittain talousarvion ja toimintasuunnitelman tekemisen yhteydessä. Valtio on nykytilassa vuonna 2019 käyttänyt kunnittain kunnille siirtyviin palveluihin Savonlinnassa 4 522 718 euroa, Enonkoskella 128 107 euroa, Rantasalmella 342 828 euroa ja Sulkavalla 268 507 euroa. Tulevaa tehtäviin tarkoitettua yleiskatteellista valtionosuutta kunnat tulevat saamaan tehtävään kahden vuoden siirtymäajan jälkeen ennakkotietojen mukaan Savonlinna 3 251 317 euroa, Enonkoski 106 118 euroa, Rantasalmi 287 104 euroa ja Sulkava 197 190 euroa. Kokonaisuutena alue tulisi saamaan ennakkotietojen mukaan valtionosuutta 3 840 000 euroa, mikä on valtion nykytilaa 1 415 000 euroa vähemmän. Tuleva valtionosuus on siis ennakkotietojen mukaan pienempi kuin valtion tähän mennessä alueella käyttämä euromäärä, mutta yhdistämällä kuntien nykyiset vastaavien tehtävien panokset siirtyvään tehtävään nykyistä palvelutasoa pystytään parantamaan. Rahoituksen laskennallinen pieneneminen johtuu pääosin siitä, että alueen kunnat ovat käyttäneet palkkatukityöllistämistä valtakunnallista keskiarvoa enemmän. Nykymuotoiset TE-toimistot lakkautetaan ja toimistojen henkilöstö siirtyy kuntien palvelukseen liikkeenluovutuksella ns. vanhoina työntekijöinä. Tämän hetken arvion mukaisesti Savonlinnan seudun työllisyysalueelle siirtyisi henkilöstöä 32 htv.

Rahoitukseen liittyy kahden vuoden siirtymäaika, jonka ensimmäisestä vuodesta eli vuoden 2025 rahoitus tulee määrittymään puoliksi nykytilan ja puoliksi tulevan valtionosuuden kriteerein. Toisena toimintavuonna eli

vuonna 2026 rahoituksesta 25 prosenttia tulee nykytilan perusteella ja 75 prosenttia valtionosuuden perusteella. Nykytilan taso tulee määrittämään valtion vuoden 2023 tilinpäätöstietojen perusteella. Valtion nykyinen määrärahojen kohdentuminen ei sido kuntia tulevaisuudessa.

Työllisyysalueen toimintaa ohjaa ja valvoo perustettava työllisyysjaosto. Vastuukunnan valtuusto asettaa jaoston toimikaudekseen sopijakuntien valtuustojen nimeämistä jäsenistä ja varajäsenistä. Kunnat nimeävät yhteiseen jaostoon jäseniä, sekä heille varajäsenet, seuraavasti: Savonlinna 3 jäsentä, Enonkoski 1 jäsen, Rantasalmi 1 jäsen ja Sulkava 1 jäsen. Yhteisessä toimielimessä on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä (4) jäsentä ja jokaisella heistä henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan jaoston jäsenistä. Puheenjohtaja valitaan vastuukunnasta.

Nyt päätettävän suunnitelman mukaan Savonlinnan kaupungin työllisyyspalvelut siirtyisivät tekniseltä toimialalta osaksi keskushallintoa elinkeino- ja kehittämispalveluiden yhteyteen. Osana elinkeinotoimea työllisyysaluetta johtaisi työllisyyspalveluiden johtaja. Mahdollinen organisaatiomuutos ja siihen liittyvät hallintosäännön muutokset sekä YT-menettelyt käytäisiin, kun valtioneuvoston on vahvistanut alueen.

Muiden kuntien työllisyys- ja elinkeinopalveluihin liittyvät työntekijät tulisivat säilymään edelleen näiden kuntien työntekijöinä. Uusi lainsäädäntö mahdollistaa, että nämä työntekijät pystytään liittämään alueelliseen työllisyys- ja yrityspalveluiden kokonaisuuteen joko viranomaisroolissa tai palveluntuottajana. Molemmissa vaihtoehdoissa kuntien omat työntekijät saisivat asiakastiedot käyttöönsä nykyistä paremmin.

Työ- ja elinkeinoministeriön esittämän aikataulun mukaisesti kuntien tulee hakea poikkeuslupaa 31.10.2023 mennessä. Poikkeuslupahakemukseen tulee liittää suunnitelma työvoimapalvelualueen palveluiden järjestämisestä sekä resursseista. Savonlinnan seudun kunnat ovat valmistelleet keskinäisen sopimuksen työllisyysalueesta sekä poikkeuslupahakemuksen ja -suunnitelman.

Työvoimapalveluiden järjestämissuunnitelma sisältää seuraavat asiat:

- a) laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen,
- b) laissa tarkoitettujen palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut,
- c) toimipisteiden määrä ja sijoittuminen,
- d) yhteistyötahot ja -muodot,
- e) työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen sekä
- f) varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Järjestämissuunnitelma palveluiden järjestämiseksi on liitteenä. Nyt päätettävä suunnitelma on samalla poikkeuslupahakemus valtioneuvostolle. Suunnitelma on luonteeltaan alueen voimavarat, toiminnan periaatteet ja tavoitteet kuvaava. Varsinainen tarkempi toiminnan ja talouden suunnittelu tullaan tekemään vuoden 2025 talousarvion ja toiminnansuunnittelun yhteydessä. Mahdollisesti tullaan tekemään myös muita toimintaa ohjaavia asiakirjoja, kuten palvelusuunnitelmia tai -strategioita, joista päättää nyt perustettava työllisyysjaosto. Asiakirjat valmistellaan yhdessä alueen kuntien kesken.

TE24-uudistukseen liittyy myös työttömyysturvan maksuosuuden uudistus, jossa kunnan vastuu työttömyysturva aikaistuu nykyisestä. Yksittäisen

kunnan rahoitusosuus muuttuu sekä työttömyyden määrän että työttömyyden pituuden mukaan. Mitä pidempään yksittäisen henkilön työttömyys kestää, sitä isomman osan kunta joutuu etuuskuluista maksamaan. Työttömyysturvan maksuosuuden kasvu kompensoidaan täysimääräisesti kunnille vuoden 2023 tietojen perusteella. Tämän jälkeen malli kannustaa kuntia hoitamaan työllisyyttä entistä paremmin siirtyvien palveluiden avulla. Kuntien työttömyysturvan maksuosuudet kohdistuvat yksittäisiin kuntiin ja kunnat olisivat niistä edelleen vastuussa. Niistä ei siis päätettäisi nyt päätettävissä suunnitelmissa ja sopimuksessa.

TE-palveluiden siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinvoimapaalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, tukevat palvelut nopeammin työllistymisen tavoitetta. Palvelut muodostavat palveluekosysteemin, jota hyödyntäen asiakkaat työllistyvät nopeammin. Työllisyysalueen tavoitteena on vahvistaa seutukunnan elinvoimaisuutta ja turvata alueen yritysten työvoiman saatavuus. Tavoitteen toteutumiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä, etenkin työllisyys- ja elinkeinopalveluiden välillä, työnantajien, hyvinvointialueen sekä koulutusten järjestäjien kesken. Tavoite toteutuu parhaiten Savonlinnan seudun oman työllisyysalueen kautta.

Valmistelija	Kunnanjohtaja Juho Järvenpää
Esittelijä	Kunnanjohtaja Juho Järvenpää
Päätösehdotus	Kunnanhallitus ehdottaa kunnanvaltuustolle, että kunnanvaltuusto 1. hyväksyy Savonlinnan seudun kuntien yhteistyösopimuksen työllisyysalueesta, siten että Savonlinnan kaupunki toimii vastuukuntana 2. hyväksyy järjestämissuunnitelman työvoimapaalveluiden järjestämisestä Savonlinnan seudun työllisyysalueella
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
KVALT 18.09.2023 § 47 72/00.01.02/2022	
Hallituksen päätösesitys	Kunnanvaltuusto 1. hyväksyy Savonlinnan seudun kuntien yhteistyösopimuksen työllisyysalueesta, siten että Savonlinnan kaupunki toimii vastuukuntana 2. hyväksyy järjestämissuunnitelman työvoimapaalveluiden järjestämisestä Savonlinnan seudun työllisyysalueella.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.